

Świat ukryty za maską

- Poziom edukacyjny adresatów - druga - trzecia klasa gimnazjum, pierwsza - druga klasa szkoły średniej;
- Czas trwania zajęć - około 1,5 godziny;
- Forma - pogrzeb - tańce masek;
- Charakter - warsztaty;
- Materiał - slajdy, film dokumentalny, literatura, maski teatralne; papier, nożyczki, tasiemki;
- Po zajęciach uczeń:
 - umie zdefiniować pojęcie maski;
 - zna funkcje, jakie pełniła i pełni maska w kulturach europejskich i pozaeuropejskich;
 - umie opisać funkcję i znaczenie maski afrykańskiej;
 - umie odczytać informację zawartą w masce;
 - ma doświadczenie obcowania bezpośredniego z maską - maska narzuca sposób poruszania, oddychania;

lp.	przebieg zajęć	treść	czas	uwagi organizacyjno-metodyczne
1.	maska jako znak	próba definicji; znak - trójczłonowa relacja: materialny nośnik znaczenia, przedmiot znaku intencjonalny, znaczenie znaku - interpretant;	15 min	▪ pytanie - czym jest maska? jaką funkcję pełni we współczesnych kulturach europejskich?; uwaga - prowadzący może na czas zadawania pytania założyć maskę karnawalową; ▪ uczniowie dzielą się na zespoły, próbują dać odpowiedź na pytania w formie krótkich wypowiedzi; uwagi - maska jako znak i symbol ▪ na przykładzie znaku drogowego (np. zakaz zatrzymywania się) uczniowie próbują odczytać cały zapis, jaki jest z nim związany: znak jest materialny, informuje nas o tym, że nie możemy się zatrzymać, na trzecim poziomie jego interpretacja zależy od indywidualizmu osoby czytającej znak;

				▪ lektura tekstu: C.Lévi-Strauss, Drogi masek (1); ▪ uczniowie analizują tekst pod kątem jego związku z definicją znaku; wnioski - maska jako znak rozbudowany, złożony staje się symbolem; ▪ dyskusja w grupie po pokazie masek pochodzących z różnych kultur;
2.	funkcje maski	ekspresja plastyczna; transformacja mitu; rola społeczna i religijna;	10 min	▪ pytanie - co decyduje o odbiorze, „czytaniu maski”? ▪ praca w zespołach - uczniowie przedstawiają swoje propozycje; grupa, która podała najbardziej wyczerpującą odpowiedź weryfikuje ją na podstawie pokazu trzech slajdów; slajd 001 - 003; wniosek - w zależności od cech stylowych, formy i kształtu maska może w mniejszy lub większy sposób oddziaływać ekspresją plastyczną (slajd 001), może po odczytaniu znaku zawartego w niej naprowadzić na treść mitologiczną (slajd 002), może poprzez naśladowanie przodków pełnić rolę społeczną i religijną (slajd 003);
3.	historia maski	geneza powstania: paleolit, starożytny Egipt, kultura mykeńska; powiązania z teatrem - estetyzacja, formy maski, teatr grecki;	15 min	slajd 1 ▪ uczniowie na podstawie przedstawienia z jaskini Tuc d'Audoubert próbują odpowiedzieć na pytanie o genezę powstania maski; weryfikacja wypowiedzi za pomocą tekstu - M. Steiner, Geneza teatru (w załączeniu); slajd 2 ▪ uczniowie na podstawie prezentowanego slajdu próbują omówić zmiany, jakie zaszły w funkcji maski - maska pośmiertna; próbują znaleźć odpowiedź na pytanie - dlaczego człowiek zaczął wykonywać maski pośmiertne? (element przypomnienia wiedzy); slajd 3 ▪ uczniowie próbują omówić funkcję maski, jaką pełniła

				w teatrze greckim (element przypomnienia wiedzy);
4.	maska afrykańska	maska a typ organizacji społecznej; maska jako pojecie - sytuacja pojawienia się - udział w rytuale - kontekst pojawienia się (tajemnica, noc);	10 min	▪ klasa dzieli się na dwie grupy: część męską i żeńską; chłopcy przygotowują maski papierowe znanych zwierząt afrykańskich; dziewczyny opracowują pola działalności maski (czyli co maska może? kiedy działa, w jakich sytuacjach); ▪ prezentacja fragmentu filmu „Tańce Dogonów” (w załączeniu) ▪ grupa chłopców na podstawie obejrzanego materiału próbuje odtworzyć własny rytuał plemienny (muzyka w załączeniu); maski tańczą w grupach (np. antylopy, bawoły, króliki) - taki podział wynika z podziału społeczności na rodziny; ▪ pytanie - dlaczego nastąpił podział i dziewczyny nie mogą tańczyć w maskach? ▪ odpowiedź spodziewana - w maskach tańczą tylko mężczyźni; podsumowanie pokaz slajdów - foldery wewnętrzne - portrety władców, siły natury, twarze duchów, twarze przodków;
5.	pola działalności	plodność; egzystencja pośmiertna; oczyszczenie i karanie; obrona i odstraszenie; uzdrowianie i osądzanie; wojna i pokój; sensem maski jest ruch w odróżnieniu od statyki figur przodków; proces tworzenia maski - czynność sakralna - sakralizacja maski - złożenie ofiary;	10 min	▪ grupa dziewczyn - podaje opracowane pola działalności; ▪ pytanie do wszystkich - jaki charakter ma maska? statyczny czy dynamiczny? ▪ porównanie wiedzy z zajęć poprzednich (rzeźba) - w obu przypadkach mamy do czynienia z procesem sakralizacji, mimo iż w różnych ujęciach - statyka i dynamika;
6.	rola masek w rytuałach plemiennych	inicjacja; pogrzeb; rytuały agrarne i hodowlane;	20 min	▪ pytanie - co to jest rytuał plemienny i w jakich sytuacjach mamy z nim do czynienia?; ▪ uczniowie próbują wspólnie dać odpowiedź - nauczyciel naprowadza za pomocą slajdów 6-9 (6 i 7 - rytuały agrarne i hodowlane, 8 - pogrzeb, 9 - inicjacja);

				pojęcie inicjacji ▪ pytanie - co to jest inicjał? ▪ w zależności od odpowiedzi można uczniów naprowadzać aż do samodzielnej odpowiedzi; inicjacja jest momentem przejścia z wieku dziecięcego w dorosły (rysunki naskalne przedstawione na slajdzie pochodzą z miejsca inicjacji u Dogonów); ▪ pokaz filmu „Pogrzeb misjonarza”;
7.	doświadczenie maski	warsztaty - maska jako sposób ekspresji zewnętrznej i wewnętrznej, ekspresji charakteru	20 min	▪ uczniowie wykonują własne maski, które mają przekazać jakąś informację, zgodnie z przyswojonym materiałem; ▪ indywidualne pokazy uczniów zachowań po założeniu maski; ▪ pozostali uczniowie próbują odczytać przekaz;